

Gospodarska smotra prestaje izlaziti 1919. godine kad prestaje rad Višeg gospodarskog učilišta u Križevcima, jer je od njega i Šumarske akademije (osnovane 1898. godine u Zagrebu) osnovan Gospodarsko-šumarski fakultet u Zagrebu. Obnovljena je najprije kao glasilo Udruženja Agronoma u Zagrebu 1929. godine, a zatim 1939. Kao naučni časopis Gospodarsko-šumarskog fakulteta u Zagrebu pod naslovom: Poljoprivredna naučna smotra a urednik je Pavao Kvakanić (danas Poljoprivredna znanstvena smotra. Bibliografija radova je objavljena broju 75. za 1986. godinu)

U 1923. godini počinje izlaziti u Beogradu Glasnik ministarstva poljoprivrede i voda kao službeni organ i stručni list u kome su štampani stručni radovi, značajniji referati i duže monografije. Do kraja 1933. godine izašla su 44 sveska. Od 1. januara 1934. izlazi kao striktno službeno glasilo Ministarstva Poljoprivrede, a ministarstvo počinje izdavati časopis Arhiv ministarstva poljoprivrede s podnaslovom Smotra naučnih poljoprivrednih radova. Uređuje ga dr. Branko Pešić referent Ministarstva. (danas Arhiv za poljoprivredne nauke koji izdaje SPITJ-e)

3. PRVA UDRUŽENJA AGRONOMA I NJIHOVA PRVA GLASILA

Inicijativom nastavnika zagrebačkog fakulteta na osnivačkoj skupštini 17. veljače 1924. je 35 članova osnovala Udruženje agronoma u Zagrebu. Predsjednik je profesor Dr. Oton Frangeš, a tajnik njegov asistent dr. Stjepan Poštić. Početkom 1926. broji 106, a krajem 1927. ima 155 članova.

Sl. 1. Prof. dr. Oto Frangeš (S. Mitrovica, 5. IV. 1870 — Zagreb, 30. VII. 1945) prvi predsjednik Udruženja Agronoma u Zagrebu osnovanog 17. veljače 1924. godine. Diplomirao u Beču i doktorirao u Leipzigu. Od 1891. asistent u Križevcima, od 1893. povjerenik za gospodarstvo kr. z. vlade u Zagrebu, od 1911. u Sarajevu, od 1917. u ministarstvu financija u Beču, od 1919. stručni ravnatelj Hrvatsko-slavonskog gospodarskog društva, od 1919/20. predaje na Poljoprivredno-šumarskom fakultetu agrarnu politiku, gospodarsku upravu i taksaciju, gospodarsku trgovinu, zadrugarstvo i povijest i literaturu gospodarstva. Od 6. januara 1929. do ostavke 1931. je ministar poljoprivrede u Beogradu a zatim senator do 1937. Izradio brojne zakone. Protivio se agrarnoj reformi. Plodan agrarno-ekonomski pisac. Pridonio razvitku ekonomike poljoprivrede u nas. (v. EJ sv. 4 str. 253. i AG 6/1940)

Druga glavna skupština Udruženja agronoma u Zagrebu održana je 17. i 18. lipnja 1928. Broj članova je povećan na 173. Za predsjednika je ponovno izabran Oton Frangeš, za potpredsjednika Ivan Ritig i tajnika Karlo Šoštarić-Pisačić. Referati pročitani na skupštini objavljeni su u posebnoj publikaciji koja sadrži:

Prof. Dr. Oton Frangeš: O djelokrugu i radu naših poljoprivrednih fakulteta;

Dr. inž. Branko Horvat: Preduslovi za rad u narodu;

Inž. Ivo Ružička: Niža Poljoprivredna nastava;

Dr. Pavao Kvakan: Današnje stanje i potreba organizacije naše države;
Stanko Ožanić: Unapređenje gajenja južnog voća,
Zaključci i rezolucije.

Skupština je donijela zaključak o izdavanju glasila. Vlasnik bivše Križevačke Gospodarske smotre dr. Ljudevit Prohaska tada načelnik u Ministarstvu poljoprivrede u Beogradu dao je dozvolu da se organ Udruženja može izdavati pod tim imenom.

Sl. 2. Prof. Ivan Ritig (Sl. Brod, 1876 — Zagreb, 1949) odgovorni urednik obnovljene *Gospodarske Smotre*, od 1929. predsjednik Udruženja Agronoma u Zagrebu, prvi predsjednik Saveza Udruženja Jugoslavenskih Agronoma formiranog 1929. prvi predsjednik Udruženja Jugoslavenskih agronoma osnovanog 24. aprila 1931. u Zagrebu i prvi odgovorni urednik Agronomskog glasnika službenog glasila Saveza i Udruženja. Svršio Vočarskovinogradarsku školu u Kleustemeuburgu i specijalizirao u Francuskoj i Belgiji. Od 1905. u školi Ilok, zatim u Križevcima, referent za školstvo i od 1920. predaje na Poljoprivredno-šumarskom fakultetu u Zagrebu voćarstvo, vinogradarstvo i vinarstvo i preradu voća. Objavio udžbenike iz voćarstva, vinogradarstva i vinarstva. (v. Polj. enc. LZJ sv. 3)

Prvi i jedini svezak sa 64 stranice *Gospodarske smotre* broj 1. i 2. izlazi u maju 1929. u Zagrebu. Odgovorni urednik je Ritig Ivan, a u redakcionom odboru su i: Jurić Stjepan, Lah Rado, Ogrizck Albert. Predavec Josip, Tavčar Alois, Poštić Stjepan, Šoštarić-Pisačić Karlo, Kvakan Pavao i Horvat Branko.

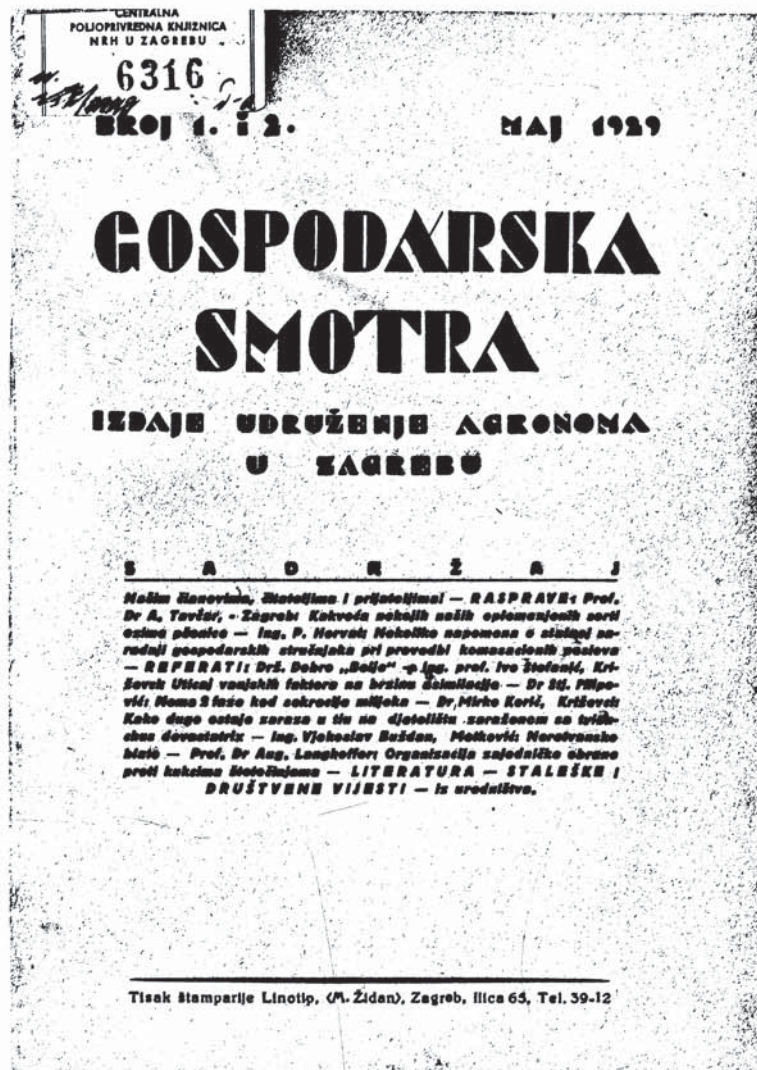
U pismu članovima prof. Stjepan Jurić piše: "generaciji naših starijih agronoma još je u živoj uspomeni stara *"Gospodarska Smotra"*. Ta tako lijepa i tako zavidna tradicija i potreba samostalnog istraživačkog i znanstvenog rada dovela je da smo odlučili da staru *"Gospodarsku Smotru"* obnovimo sa čvrstom odlukom, da ostanemo pod svaku cijenu vjerni njezinoj tradiciji.

Sadržaj broja 1. i 2. je:

Frangješ, O. Svrha obnavljanja *"Gospodarske Smotre"*. 1—4. Jurić, S. Našim članovima, čitateljima i prijateljima!. 5—7. Tačvar, A. Kakvoća nekih naših oplemenjenih sorti ozime pšenice, 9—17. Z.

Horvat, P. Nekoliko napomena o stalnoj saradnji gospodarskih stručnjaka pri provedbi komasacionih poslova. 17—20. Drž. Dobro "Belje". 21—29. Stefanić, I. Utjecaj vanjskih faktora na brzinu asimilacije. (izvadak iz veće studije o "Asimilaciji ugljika"). 29—35. Filipović, S. Nema 2. faze kod sekrecije mlijeka. 35—37. Korić, M. Kako dugo ostaje zaraza u tlu na djetelištu zaraženom sa *Tylenchus devastatrix*. 37—39. Buždan, V. Neretvansko blato. 39—41. Langhoffer, A. organizacija zajedničke obrane proti kukcima štetočinjama. 41. (u ovom dvobroju je i 17 prikaza knjiga i rasprava. Rubrika staleške i društvene vijesti donosi čestitanja ministru Frangješ, rezolucije Udruženja o stočarskoj referadi i službi u inostranstvu te popis članova. Od 193 člana 92 su svršila *Gospodarsko-šumarski fakultet* u Zagrebu, 44 *Više gospodarsko učilište* u

Križevcima, 31 Visoku školu za Kulturu tla u Beču, 12 Visoku poljoprivrednu školu u Pragu, 12 u drugim evropskim zemljama, 1 u Beogradu i 1 u SAD.
U članstvu su samo 2 žene (Štefa Miler i Žubrinić Marija)

Sl. 3. Prvi i jedini dvobroj Gospodarske Smotre iz 1929. godine glasila prvog Udruženja agronoma u Zagrebu.

Uredništvo obavještava da članci za "Gospodarsku smotru" neka budu što iscrpljiviji i kraći a honoriraju se s 1.50 din po štampanom redku, što je za naše prilike vrlo mnogo. (Takav honorar je iznosio po autorskom arku 682 dinara što je tada bila vrijednost 487 kg pšenice ili 34 dnevnicke težaka!)

1926. U Beogradu je po treći put obnovljeno Udruženje srpskih agronoma i promijenilo naziv u Udruženje Jugoslovenskih Agronoma. Predsjednik je Inž. agr. Milan Đ. Đurić. Udruženje je 1928. godine izdalo 2 sveska časopisa i 2 zasebne publikacije. To su: Agronomski Pregled. Revue agronomique. Agronomische Rundschau. Beograd. Godina I. sveska 1. Maja 1928. i sveska 2. Decembra 1928. organ Udruženja Jugoslovenskih Agronoma Beograd. Predsednik Udruženja: inž. agr. Milan Đ. Đurić. Odgovorni urednik: Dr. Božidar S. Popadić. Redakcioni odbor: Inž. agr. Mil. Đ. Đurić, Dr. Bož. Popadić, Dr. Drag. Čosić, inž. agr. Jos. Teržan i inž. agr. Bran. Trajković.

U reči uredništva piše i:

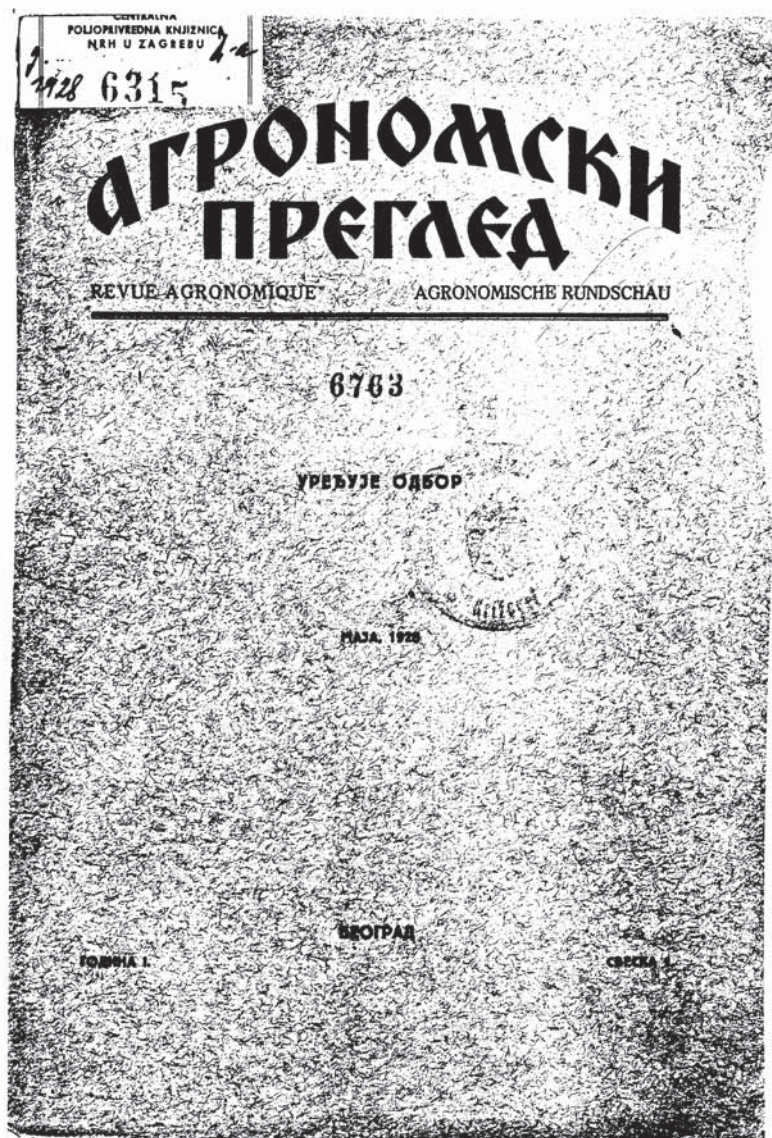
"Još odavno osećala se u nas potreba za jednim časopisom, koji bi svima merama unapređenja naše poljske privrede dao jedan potpuno smišljen i dubok idejni pravac. jer tehnika poljoprivredne proizvodnje, koja je isključivi predmet tretiranja gotovo svih naših dosadašnjih poljoprivrednih časopisa, uzeta samo za sebe još ne predstavlja ono moćno sredstvo unapređenja poljske privrede, koje joj se najčešće pripisuje. To je naročito važi za našu zemlju, gdje je nosilac celokupne poljoprivredne proizvodnje sitan seljački posed, čiji sopstvenici prihvataju bolju tehniku tek onda kad se kod njih prethodno razviju intelekt i volja za radom. Drugim rečima, propaganda boljih, savršenijih i racionalnih načina rada u našoj poljskoj privredi tek je pitanje drugoga reda, dok na prvo mesto dolazi primena metoda socijalne agronomije, tj. one društvene delatnosti, koja prvenstveno utiče na organizaciju intelekta i volje za radom.

Sve poljoprivredno napredne zemlje, koje za veliki napredak svoje poljske privrede u prvom redu imaju da zahvale autoritetu što ga kod njih uživaju agronomi.

Kod nas je školovani stručnjak, agronom, ličnost, koju niko ne traži, za kojom se još ne oseća potreba i za koju se još ne znani zašto postoji. Pa i sama država nameće ih i sebi i narodu jedno zbog nekakvih sumnjivih fiskalnih mera a drugo i zbog bednog imitiranja, koliko tek da i mi imamo nešto od onoga, čime se inače napredni narodi toliko ponose!

Bolje no ijedan drugi društveni rad, agronomska služba spaja u idealnoj harmoniji lične i društvene interese. Iz tih razloga agronomima nije potrebno kititi se uzbudljivim frazama o žrtvovanju svojih ličnih interesa u korist društvenih. Naprotiv, sasvim je umesno i potpuno oportuno, ako odmah stanu na skromno ali sasvim realno gledište: da svi oni teže što većem ličnom blagostanju. Jer radeći iz egoističkih razloga na unapređenju svoje struke, oni već tim samim rade i na povećanju opšteg blagostanja.

Uredništvo je uverenja, da je njegov zadatak i pored svih teškoća ipak relativno lak i da će predviđajući uskori i brzi razvitak naše poljoprivrede, Udruženje Jugoslovenskih Agronoma pored ostaloga tome napretku doprineti i pokretanjem svoga Agronomskog Pregleda.

Sl. 4. Prva od dvije izašle sveske Agronomskog Pregleda organa Udruženja Jugoslovenskih Agronoma u Beogradu nastalog 1926. promjenom imena obnovljenog Udruženja Srpskih Agronoma.

Sadržaj sveske 1. Maja 1928. je:

Reč uredništva. 1—4.

Stebut, A. I. Pedološka karta Evrope, 4—17. Karta 1 Todorović, D. B. Značaj poljoprivrede kao zanata i nauke. 17—25.

Agronomi ili veterinarini? Anketa o kompetentnosti unapređivanja stočarstva. 25—60. Tu su odgovorni: Prof. univ. dr. med., vet. i dipl. agronom I. kl. (sic !!!) i doc. dr. T. Mitro-

vić, Beograd: Ing. I. Zoričić, Osijek; A. G. Jovanović, Valjevo; M. Steinhausz, Stančić; J. Rogulić, Vukovar; Đ. Radojčin, Vukovar; Dr. P. Kvakon, Dobričevo-Čuprija; Dr. O. Frangeš u ime Udruženja agronoma u Zagrebu i Ing. I. Zidanšek u ime Društva kmetijskih strokovnjakov za ljubljansko in mariborsko oblast s priložima mišljenja 4 austrijska i 1 bavarskog profesora. (U svesci 2. strana 58. je vijest o rješenju ministra poljoprivrede "da stručnom agronomu pripadnu poslovi unapređenja stočarstva, a marvenim lekarima lečenje, predohrana, higijena stoke itd.")

Filipović, S. Šta ćemo s našim mlekarstvom. 60—63.

Prohaska, Lj. Za ujedinjenje svih privrednih ministarstava. 63—67. (i rezolucija uprave U.J.A. od 10. novembra 1927) Popadić, B. Poljoprivredna obavještajna služba na strani. 67—75. (i rezoluciju Udruženja)

Todorović, D. B. U odbranu poljoprivrednih fakulteta. 76—75. (i rezoluciju Udruženja sa šire konferencije od 15—XI—1927) Josifović, M. Organizovanje zaštite gajenih biljaka od bolesti i štetočina. 80—83.

Štibler, M. Poljoprivredna produžna škola. 84—87.

Đurić, M. Đ. Agronomi i zemljoradničko zadrugarstvo. 87—90. Uvođenje zakona o standardizaciji cerealija u Rumunjskoj. 91—94. (članak konzulata u Bukureštu)

Sadržaj sveska 2. Decembra 1928. je:

Prohaska, Lj. Važnost Agrarne Reforme za našu zemlju. 1—17. Štibler, M. Agrarna reforma sa gledišta zadrugarskog. 17—31. T(eržan), J. Kako se kod nas provodi likvidacija velikih poseda. 31—51.

Predlog udruženja J. A. za izmenu nekih odredaba u zakonskom predlogu za likvidaciju velikih poseda. 51—57.

Zasebne publikacije su:

Stebut, A. I. Nauka i stručne škole u službi Poljoprivrede. Beograd, 1928.

Čajanov, A. Socijalna Agronomija (u prevodu Mil. Đ. Đurića). Beograd, 1928.

1927. U Sloveniji djeluje Društvo kmetijskih strokovnjakov za ljubljansko in mariborsko oblast. Predsjednik: Ing. J. Zidanšek, a tajnik Ing. Lukman.

U sva ta udruženja primaju se samo stručnjaci sa svršenim fakultetom ili višom školom. Poljoprivredni činovnici sa nižom i srednjom stručnom školom i državni ekonomski imali su u Beogradu zasebno udruženje koje je izdavalo i svoj list "Ekonom" ali posle formiranja oblasnih samouprava počelo da malaksava, i 1929. godine sasvim se ugasilo (prema "Jugoslovenski glasnik br. 95 od 3. I. 1931). Kasnije je osnovano Udruženje poljoprivrednih stručnjaka u koje se osim stručnjaka s nižom i srednjom stručnom spremom mogu učlaniti i stručnjaci sa višom i visokom spremom ali se tada isključuju iz udruženja agronoma.

Beogradsko udruženje je prema riječima predsjednika Đurića načelnika Ministarstva Poljoprivrede jedinstveno i beskompromisno jugoslovensko udruženje agronoma i jedino legitimno u zemlji. U više mahova pokušava likvidirati Udruženje agronoma u Zagrebu i članstvo jednostavno preuzeti.

Zagrebačko udruženje ima više članova a od osnutka obuhvaća cijelu zemlju i smatra se "čisto stručnim staleškim udruženjem bez plemenske oznake" predlaže stvaranje Saveza dvaju Udruženja.

Nakon atentata u beogradskoj skuštini Aleksandar Karađorđević proglašava 6. januara 1929. godine Kraljevinu Srba Hrvata i Slovenaca u Kraljevina Jugoslavija i dijeli na 10 područja (9 banovina i uprava Beograda) u vladu generala Živkovića ulazi predsjednik udruženja Agronoma u Zagrebu Dr. Oton Frangeš za ministra poljoprivrede. Udruženje vodi prof. Ivan Ritig potpredsjednik odnosno predsjednik od skupštine u lipnju 1929. i dr. Karlo Šoštarčić-Pisačić tajnik a zatim dr. Poštić Stjepan.

U Celju je 27. 10. 1929. osnovana na skupštini agronoma Dravske banovine Sekcija Udruženja agronoma u Zagrebu sa sjedištem u Ljubljani. Predsjednik je Rado Lah a tajnik Petkovšek Valentin.

U ljeti 1929. je na skupštini beogradskog Udruženja jugoslavenskih agronoma izabrana nova uprava. Predsjednik je Ljudevit Prohaska a tajnik Josip Teržan. Krajem godine osnovan je odlukama skupština zagrebačkog i beogradskog udruženja Savez Udruženja Jugoslavenskih Agronoma (S.U.J.A.). U Beogradu je 9. 12. 1929. konstituirana uprava koju čine predsjednici i tajnici Udruženja u Zagrebu i Beogradu (Ritig Ivan i Prohaska Ljudevit odnosno Poštić Stjepan i Teržan Josip) koja vrši pripreme za spajanje u jedinstveno udruženje. Zagrebačko udruženje sa sekcijom u Ljubljani ima 224 člana, a beogradsko 182 od kojih su 32 učlanjena u oba, a Pavao Kvakan je čak i član uprave u oba udruženja.

3. 1. PREDSEDNICI AGRONOMSKIH ORGANIZACIJA U HRVATSKOJ (1924—1941)

Udruženje agronoma u Zagrebu (17. 02. 1924 — 22. 11. 1931.)

Franež Oton 17. 2. 1924 — 6. 1. 1929, tajnik Poštić Stjepan, a od 18. 6. 1928. Šoštarčić-Pisačić Karlo

Ritig Ivan 1929 — 22. 11. 1931, tajnik Poštić Stjepan

Sekcija udruženja Jugoslavenskih Agronoma za Savsku banovinu (22. 11. 1931 — 4. 4. 1940)

Poštić Stjepan 22. 11. 1931 — 7. 4. 1935. tajnik Josip Bujanović

Kvakan Pavao 7. 4. 1935 — 4. 4. 1940. tajnik Šoštarčić-Pisačić Karlo.

Hrvatsko agronomsko društvo (od 4. 4. 1940 odnosno od 12. 1. 1941. do sazvane a ne održane skupštine 16. 3. 1941)

Šerman Nikola 04. 04. 1940 — 16. 3. 1941. tajnik I gaži Franjo, tajnik II Magašić Mavro, a od 12. 01. 1941. tajnik I Klenovar Pravdoslav i tajnik II Kovačić Ivo.

Skupština Sekcije UJA za Savsku banovinu 22. 4. 1939. zaključuje da se prekine sa centralističkim sistemom organizacije Udruženja agronoma i osnuje mjesto toga Saveza agronomskih društava u kojemu će pojedina društva biti potpuno samostalna.

Na IX skupštini UJA u Skoplju 25. 6. 1939. godine počinje na prijedlog Sekcije za Savsku banovinu koji obrazlaže Bude Borjan reorganizacija Udruženja jugoslavenskih agronoma.

Osnivaju se nacionalna društva: Slovensko agronomsko društvo 30. marca 1940. (prisutno 45 članova) za područje Dravske banovine, Hrvatsko agronomsko društvo 4. travnja 1940. (89 prisutno 89 članova) za područje Banovine Hrvatske i Srpsko agronomsko udruženje 5. aprila 1940. (prisutno 114 članova). Na X redovnoj godišnjoj skupštini UJA 7. aprila u Zemunu prihvaćena su Pravila Saveza agronomskih društava-udruženja Kraljevine Jugoslavije i izabrana privremena uprava koja nakon izjašnjavanja ostalih Sekcija treba pripremiti osnivačku skupštinu Saveza. Privremena uprava je sazvala I skupštinu Saveza za 17. novembra 1940.

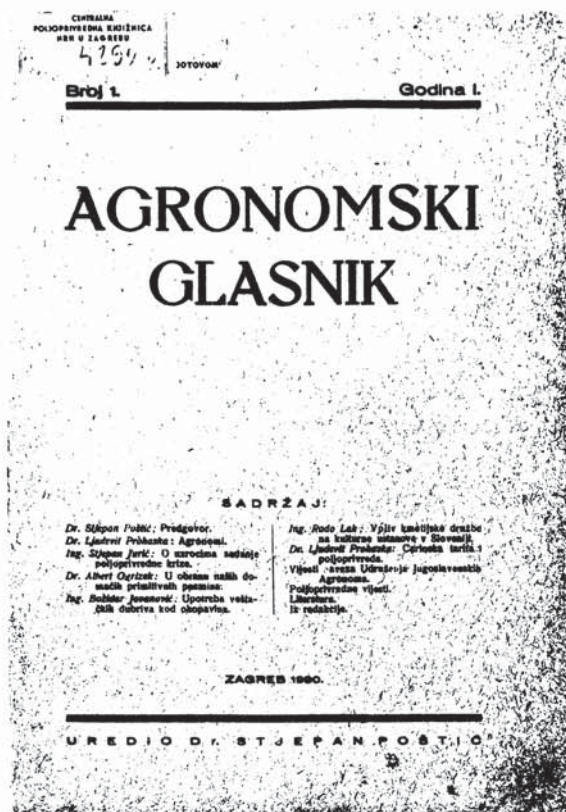
Međutim odlukom Banske Vlasti Banovine Hrvatske od 18. IX 1940. zabranjeno je osnivanje Hrvatskog agronomskog društva jer da "osnivači ne pružaju jamstvo da će udruženje razvijati svoj rad u smjeru postizivanja zadataka, označenih u predloženim pravilima, a da se neće baviti i radom, koji prelazi krug rada predviđen u istim pravilima." Prijašnja pravila društva su odlukom Banske Vlasti u cijelosti prihvaćena tek 30. I. 1941. i dana je dozvola za ponavljanje skupštine. Na skupštinu je osnivački odbor

od 6 članova pozvao "što manje članova i samo one iz Zagreba." Izabran je privremeni odbor bez vlastima nepoželjnih članova. Magašić Mavro, Hercigonja Marko, Gumhalter Željko, Roje Martin, Žižić Davor, Frigin Josip, Vuković Ivo, Cinoti Ante, Pešut Katica i Valentin Višak bili su višak.

Sazvana je I. redovita glavna skupština Društva hrvatskih agronoma za 16. III 1941. a osnivačka skupština Saveza agronomskih društava-udruženja je odložena za 30. marta 1941. Pozivi su objavljeni u posljednjem pred rat izašlom broju 3. za 1941. godinu Agronomskog glasnika, ali skupštine nisu održane i privremene uprave su prestale radom.

4. AGRONOMSKI GLASNIK (ZAGREB 1/1930 — BEOGRAD 3/1941)

Prvi broj Agronomskog glasnika se pojavljuje u veljači 1930. u Zagrebu kao službeno glasilo Saveza Udruženja Jugoslavenskih agronoma tj. Udruženja Jugoslavenskih agronoma u Beogradu, Udruženja Agronoma u Zagrebu i Sekcije Ljubljana Agronomskog Udruženja u Zagrebu. Urednik je Dr. Stjepan Poštić. Vlasnik i odgovorni urednik prof. Ivan Ritig U redakcionom odboru su i: Dr. Gračanin Mihovil, Dr. Ogrizek Albert, Ing. Jurić Stjepan, Dr. Prohaska Ljudevit, Dr. Tavčar Aloiz i Ing. Teržan Josip.

Sl. 5. Prvi broj Agronomskog glasnika službenog glasila Saveza Udruženja Jugoslavenskih Agronoma objavljenog u Zagrebu 1930. godine.